

پەيوەندىيا نقيسەر و نقيسىنى

نەخواندن وەك خواندنەك نوى

ھۆشەنگ شېخ محمد

يەكەم: رەوش چەوايە؟

ئەم بۇچى دئىسىن؟ چونكە نقيسەرىن نقيسىنى دكەين، يان دئىسىن دا بېينە نقيسەر؟

نقيسەر چيە؟ و نقيسىن چيە؟

نقيسەر ھەبوونە يان ماھىيەت؟ نقيسىن زى قابلە يان زى ئەزمون؟

رامانەك د نقيسەر و نقيسىنىدا د رەوشەنبىريا كوردىدا.

عەبدولرەھمان بەدەوى دەر بارەى شۇپنھاوهرى پرسىار دكەت، كا فەلسەفەيا شۇپنھاوهرى بەرھەمى ھەبوون و

ژيانا ويە يان بەرھەمى ھزرىن ويە؟

دئىرەدا ئەز وەكى عەبدولرەھمان بەدەوى لدويىف بەرسقەكى ناگەرپىم؟. لى من دقېت ئەوى پرسىارى بکەمە

دەرگەھەك بۇ ھندەك ئاراستەيىن دى.

ئايا پەيوەندىيا نقيسەرى و نقيسىنى چيە؟

دېرۇكا نقيسىنى دناف مەدا دېرۇكەك كەقنارە و مېژووا تېكىستىن كوردى وەك سەجادی دزقېنتەقە بۇ

دەمىن بەرى

تېكىستىن كوردى ھەگەر دىنى بن يان ئەدەبى، ئەدەب زى شعر يان چىرۇك يان رۇمان بىت. خودان

نقيسەرىن خوەنە قىچا چ ديار بن يان ديار نەبن.

پرسىار ئەو تېكىستىن كوردى بەرھەمى ژيان و ھەبوونا نقيسەرانن يان بەرھەمى ھزركرنا وانن؟

ئەفۇ پرسىارە رەنگە گەلەك رەھند و چق ھەبن.

1. بەرھەمى ژيان و ھەبوونا نقيسەرى بئانكويىا نقيسەر د بەرھەمىن خوەدا خوە دئىستەقە. ژيان و

ھەبوونا خوەيا تايبەت دكەتە بەرھەم و دەرپرېنى ژخوە دكەت.

2. بەرھەمى ھزركرنى ئانەكو نقيسەر ھزرىن خوە دئىستەقە بى كو ئەو ھزر د واقعا ھەبوون و ژيانا

ويدا راستەقېنە بىت. ئانەكو دەرپرېنى ژ خوە ناكەت.

دەرپرېن ژخوە، دەرپرېنە ژخەم و قەھر و خۇشى و نەخۇشى و سەرھاتى و روويداننن ژيانا مرۇقى بخوە،

ھەر ژ زارۇكىنى ھەتا قۇناغېن دى.

دەرپرین ژ هزر کرنی، دەرپرینه ژوان هزر و ماریفه و باوهرپین مرؤف ژ ژیدهرپین جیاواز بدهستقه دهینیت بی کو دژیانا خوهدا پراکتیک بکته یان په یوهندی ب هه بوونا وییا کومه لایه تی و سیاسی و جفاکی و هتد... هه بیت.

دیسان دڅیره ژیدا ئەم دشیین هندهک ره هندی دی هه لوه شینه قه.

1. نایا نفیسهر هه گهر خو ه بنفیسته قه کاره کی ره وایه یان نه روا؟ مەرجه نفیسهر دەرپرینی ژخوه

بکته؟ و هه گهر نه کته مەرچین داهینانی ژدهست ددهت؟

2. هه گهر نفیسهر هزران بیژیت و دواقعا هه بوون و ژیان ویدا ئەو هزر پراکتیک نه بن، نایا نفیسهر

دره وینه؟ و دره وان ل کی دکته ل خو ه یان ل خوینه ری؟

لی نایا ئەو پرسیار چهند وه دکهن ئەم ژ قالبین شووناسین حازر و که هی نیزیک، دوویر بین؟ چهند مه

دگه هینته بهر دهرازینکا گومان و گهریانی ل په یوهندی هک نوی دنافه را نفیسهر و نفیسینیدا؟ دا ئەم ب

ریکهک نوی د نفیسهر و نفیسینی بگه هین و بی کو شووناسه کی یه قینی بدهینی؟

لی بهری وان پرسیاران دا ناراسته یهک دی بدهینه بابه تی نایا هزر کرن وهک پرؤسیسهک ژ هه بوون و ژیان

نفیسهری جودایه؟ نایا هزر کرن به شهک نینه ژ بزاف و چالاکیین لهش و مهژییا نفیسهری؟

کهواته نایا ره وایه ئەم جیاوازی بکهن دنافه را هه بوون و ژیان و هزر کرنا نفیسهری؟

ره وایه ئەم بهرهمه کی فالاکهین ژ هزر کرنی و بتنی بدهینه هه بوون و ژیان نفیسهری؟ نایا چ بهرهم هه نه

په یوهندی ب هزر کرنا نفیسهری قه نه بیت؟ نایا ئەو بهرهمین دەرپرینی ژ هزر و بوچوونین نفیسهری دکهن

دیسان هه به شهک نینه ژ ژیان و هه بوونا وی؟

دشیین ئەم هه ب به لی و هه ب نه خیر به رسف بدهین، ژ بهر کو:

رهنگه نفیسهرهک د بهرهمین خوهدا باسی وه لاتپاریزی بکته لگور پیشانین وی چفاکی بو وه لاتپاریزی،

لی ئەو بخوه جاسوس و خیانه تکار بیت.

رهنگه نفیسهرهک باسی پشتگیریا جفاکا مدهنی و سسته مهک دیو کراتی بکته لی ئەو بخوه دکتاتور بیت.

رهنگه نفیسهرهک باسی جوانیا ژنی و ماف و هلویستین وی بکته، لی ئەو بخوه ژنی بتنی وهک زایه ند

بینیت.

چیدیت مرؤف وهک هزر گه لهک سنوور و بلوکان بشکینیت لی دژیان و هه بوونا خوهدا ژ هه نیره کی

بهرژه و هندیخواز و نیرخواز خراپتر بیت.

دیاره من دڅیره دا من مهره م نینه کو مرؤف دشییت دنافه را بهرهم و هه بوونا خوهدا تزی ویری دره وان ریز

کته و دق باسیدا ب ساده بی نفیسهران ب دره و فهد و حیله یان تاوانبار بکهم. نه خیر ئەفه باسهک

گه لهک دیار و ناشکرا و رووه نه رنگه هه خوینه رهک بشیت دره وین نفیسهران ب رییا تیکستین حیوازا

دهست نیشان بکته. نه وهک ب رییا بهر اور دیسه کی دنافه را بهرهم و هه بوونا واندا. ئەز باوهرم گه لهک

خوینه هه گهر ژ گه لهک نفیسهران نیزیک بن، دی په شیمان بن، رهنگه گه لهک ب ساده بی بیژن: (خوه زی

من ئەف نفیسهره هه ژ دوویر قه و ب ریکا بهرهمین وی من نیاسیبا نه وهک ژ نیزیک من دیتبا؟! ئەفه

دياردەيەك سادەيە و ئەز بخوھۇى وەك خوينەر من ئەفۇ دياردەبە ئەزمون كرىبە و گەلەكېن دىژى ئەزمون كرىنە.

لۇ ئەفە بتنى ئاستە كى سەرفەبى يان سادەيا فى دياردەبە و پەيوەندىيا نقيسەرى و نقيسىنى بۇمە ب كووپرى رووھن ناكەت. بەلكى بتنى مە دگەھىتتە وى يەقىنى كو گەلەك نقيسەر درەوين و ئەو تىشتى ئەو دىبژن وان باوهرى پى نىنە يان بچھ ناهىن يان خوينەرەن دىخاپىن.

لۇ تىشتى ل پشت وان درەوان دراوھستىت بەشەك ژى دزفرتە سەر خودى پرۇسا نقيسىنى و خودى نقيسەر بوونى،

ديارەژى مەرەما من ئەو نىنە بىژم نقيسىن ب رەھايى قابەكە بەشەك ژى ژ درەوان پىكىدەت. من ھەرگىز باوهرى ب ئەو رەخنەيا كەفن و تەيسۇك و بى خىر ژى نىنە دەمى دىبژىت (شاعرتىن كەسە درەوتىنە) و دەھمان دەمدا نابىژم ژى شاعرتىن كەس راستگۇتىنە. چونكە رەنگە نقيسىن وەك پرۇسەسەك بخوھ نەشىت كەشفا درەوان بكەت، چونكە نقيسىن د دوپماھىيدا كەرەستەيەكە د دەستى نقيسەريدا و ئەو خالقى نقيسىنى يە نەوھەك بەروفاژى. بۇ وى مەسەلە پتر گرىداى خودى نقيسەرى دىت وەك كائەك كو بەرى بىتتە نقيسەر و بنقيسىت كا ئەو د ھەبوون و ژيانا خوھدا و د ھزر كرىن خوھدا ل دەرئەى نقيسىنى و جياوازيپن ھزرى و دژايەتپن گۇتپن وى دنافەرا دوو يان سى يان چەندىن تىكىستپن خوھدا بەرھەم دەھنىت.

دقېرەدا جياوازييا تىكىستان ب ئانكويە خوھ دووبارە كرىن نىنە، ب ئانكويە ھەمان رىتم و قەجورنا ھەمان ھزران ژى نىنە. بەلكى مەرەما من ئەو نقيسەر دەمى د تىكىستە كيدا بەرگىر ژ دياردەبە كى دكەت و دتىكىستەك ديدا بى ئاگەھ ھېرشى دكەتە سەر. يان نقيسەر د ئىك تىكىستدا دقېت و ھەا نىشان بدەت كو دژى سىستەمە كى دئاخفەت لۇ ئەو بى ئاگەھ ل بن كارىگەرييا وى سىستەمە ھەمان بەھايپن وى سىستەمە بەرھەم دەھنىت.

دقېرەدا مەسەلە بتنى درەو نىنە، بتنى ژيان و ھەبوون و ھزر كرىن ژى نىنە، بەلكى ل پشت وان پەيوەندىيا نقيسەرى و نقيسىنى ھەيە.

ب ئانكويە نقيسىن ل جەم نقيسەرەن چى يە؟ و نقيسەريبوون چىيە؟

ھەبوونا تىگەھشتەك گىشتى يان تايبەت ل جەم نقيسەرى بۇ نقيسىنى دىشەت ھندەك رەھەندپن رىژەبى بۇ مە خوھيا كەت. تىگەھشتەپن تايبەت و گىشتى ژى ديارە ھەم د بەرھەمپن نقيسەرەن و ھەم د راو بۇچوونپن وان وەك تىۆر و پراكتىك ژى دىشپن ھندەك خالان ژ ماھىيەتا نقيسەرى وەك ھەبوون و ھزر كرىن ب رىژەبى نىشانى مە بدەن.

ئانە كو ئەو خواندنا خوينەر دىشەت وەك رەخنەگرەك بچىتە دنافا سىستەمى بىرو ھزرىنپن نقيسەرى. ئانە كو دقېرەدا خواندپن رەخنەبى – ھزرى، دىشپن پىتپن وى ماھىيەتى بۇ مە خوھيا كەن. كا نقيسەر و نقيسىن د بەرھەمىدا چنە؟ و پەيوەندىيا وان ل سەر چ سىستەمەك ھاتىبە ئافا كرىن.

پىشەبىركنا (مرنا نقيسەرى) د رەوشەنپىريا كوردىدا بۇ من ژ باكگراوھندەك فكىرى و فەلسەفى و قەرىژا پەيوەندىيەك ھاوسەنگ و خودان بەھايپن مەعرفى و ھزرى و رەخنەبى و رەوشەنپىرى و ئەزمونگەرييە كا

تۆرى پنت و ھېلىن فىلسەفى نەھاتىيە. بەلكو بەشەكە ژ پەيوەندىيا نقىسەرىن كورد و نقىسنىنا كوردى، كو پەيوەندىيە كا ھەتا قىنگاڧى رەنگە د ساتە كا تارىيدا بژىت.

نقىسەر ۋەك ئەم د بەرھەمىن واندا دبىنن، نە دژيان و ھەبوونا واندا، كائەكە باوەر دكەت نقىسەرە بۆيە دنقىسىت نەۋەك دنقىسىت دا بېتە نقىسەر.

ئەڧ بۆچوونە لىھەم من خوھىايە و ژبەر گەلەك ئەگەر و ھۆكاران:

ھۆكارىن تايەت ب خودى نقىسەرى و ھۆكارىن تايەت ب وان بەھايان ژى ئەۋىن نقىسەر ددەتە تىكىستى. يەكەم: قەبولكرنا نقىسەرى ۋەك نقىسەر، بخرە ئارىشەبەك ھەم فىلسەفى و ھەم ئەخلاقى و ھەم ئەدەبى و ھەم رەۋشەنبرىيە. ئەڧ نە ب ۋى رامانى كو ئەم باسى لايەنن سىتاتىكى و شىۋاز و تەكىكان بكەين، ئەڧ سوحبەتەك دىيە و جھى بايەخاڧى باسى نىنە. لى سوحبەتاڧى باسى ئەۋە كو ئەۋ تىگەھشتىن نقىسەر د بەرھەمىدا پىشەرى دكەت چەند ۋى پىشەرى دكەتە نقىسەن؟

دوۋەم: نقىسەن ھەگەر ھەر نقىسەنەك بىت، ب ئانكويە ھەر تىگەھشتەك بىت ل سەر ھەر چەمكەكى ئەۋ تىگەھشتەن و ئەۋ چەمك چەند بەرامبەر بەرپرسىارىيەتتەك ھزرى و ھەبوونى و ژيانەۋەرى دراۋەستىت؟ سىيەم: پەيوەندىيا دنافبەرا نقىسەر و نقىسەنيدا چەند ل بن كاريگەرىيەك ئەخلاقى و ئەدەبى و جفاكى و سىياسى و سستەمىن دى داىە؟ ئايا نقىسەر دەمى بەرھەمەكى بەلاف دكەت چەند دشىت ۋەك بەرپرسەك ئەخلاقى و ئەدەبى و رەۋشەنبرى خوە بېنىتەڧە؟

چوارەم: پىشەرىكرنا تىگەھشتەن ل سەر ھەر چەمكەكى، چەند ھارىكارە بۆيكو بەھايىن باش يان خراپ ، جوان يان كرىت ، ئەرىنى و نەرىنى چىكەت؟ و بەرھەم چەند دشىت ب پشتراستى يان ب گومانكى قىچەندى پىشەرى بكەت كو ئايا نقىسەر مرؤڧەكى ب ئەخلاقە يان نە؟ مرؤڧەكى بەرپرسە يان نە؟ پەيوەندىيا ۋى ب بەرھەمى بەردەۋامە ژلايى ئەخلاقى و ئەدەبى و رەۋشەنبرىڧە يان دقەتتە؟

پىنچەم: ھەگەر پەيوەندىيا نقىسەر و نقىسەنىڧە تىاي بىت، ئايا ئەۋ ڧەقەتتەن د بەرژەۋەندىيا كى داىە؟ دبەرەتدا بچە ھىنانا بەرژەۋەندىيا نقىسەرىيە يان نقىسەنى؟

شەشەم: نقىسەر د پەيوەندىيا خوەدا ل بەرژەۋەندىيا كى دگەرپىت، خوە يان نقىسەنى؟

ھەڧتەم: بەرژەۋەندىيىن نقىسەرى چەنە و بىت نقىسەنى چەنە؟

ئەڧە و رەنگە مرؤڧە بشىت پرىسارىن درىژتر و روۋەنتر ژى بكەت، دا بگەھىنە ئاستەكى دوۋىرتر ژىت نقىسەنى و نقىسەرى.

دىارە دناف پەرەگرافا سەرىدا كۆمە كا چەمك و بەھايان تەڧلېھەڧ بون باش دبىت ئەز ب رىيا خوە و ھوین ژى ب رىيەك دن بچىنە دنافدا.

بەرژەۋەندى، د پەيوەندىياندا:

پەيوەندىيا نقىسەر و نقىسەنىڧا لايەنە ژ كۆمە كا بەرژەۋەندىيان، لى بەرژەۋەندى بىتتى د جەمسەرە كىدا ھەيە، كو ئەۋژى جەمسەرى نقىسەرىيە. ھەگەر نا نقىسەنىڧە بخرە چ بەرژەۋەندىيەك نىنە دا پىكۆل كەت د رىيا بەرھەمىدا بچەھ بىنىت، نقىسەر بۆ بەرھەمى بى بەھا و بى بەرژەۋەندىيە، لى نقىسەن بۆ نقىسەرى

بەروفاژى تۇرپە زۇبھايىن جۇرەوجۇرپىن مادى و ئەدەبى و ئەخلاقى و سىياسى و رەوشەنپىرى و زمانەوانى و جفاكى و دەروونى و ھتد...، نقيسەر دىشيت نقيسىنى بکەتە گۇرپانا بەرژەوندىيىن خوە. بەرژەوندىيىن ھەبۇون و ژيان و ھزر و بىرو باوهرپىن خوە.

تېكىستىن ئەسمانى، د بنەرەتدا دەرپرپىنى ژ بەرژەوندىيا خودى دکەن، پشتى ويژى بەرژەوندىيا پيغەمبەر و کەسىن دىنى و ھەر کەسەك دىژى کو بەرژەوندىيىن خوە تىندا مسۇگەر دکەت.

تېكىستىن نقيسەران ژى ديسان دبنەرەتدا دەرپرپىنى ژ بەرژەوندىيىن نقيسەران دکەن، بەرژەوندىيىن ھەميشە جياواز و مەرەمىن تايبەت پى ھەنە.

بۇيە ھىچ تېكىستەك نىنە بەرژەوندىيەكى ژ بەرژەوندىيىن نقيسەرى مسۇگەر نەكەت. لى چ تېكىست ژى نىنە بەرژەوندىيەكى ژ نقيسەرەكى چيکەن. تېكىست بخوە نابىتە بەرژەوندىخواز. نابىتە مشەخۇر، لى نقيسەر بەروفاژى ھەميشە بەرژەوندىخواز و مشەخۇرە. ئەو ژى ويئەنەكى بچوكرى يا خودى يە و دەسھەلاتا خوە ب سەر تېكىستىدا فەرز دکەت.

بۇيە ل جەم من چ تېكىستىن بەرژەوندىخواز نىنە و چ تېكىست ژى نىنە نقيسەرى كۆمەك بەرژەوندى پى مسۇگەر نەكرىن.

دقېرەدا رەنگە ئەز بگەھمە ئاكامەك ترسناك كو نقيسىنى بۇ من دکەتە تىنى گۇرپانا بەرژەوندىيىن نقيسەرى. بۇ ويژى چ بھايەك دى بۇ نقيسىنى نەمىنىت. و رەنگەژى ب ئاشكرا داخواز بکەم ئەم چەند ژخواندىنى دووير كەفین ھندە دىبىنە رىنگر لېرەدەم بجهينانا بەرژەوندىيىن نقيسەرى!؟

و دقېرەدا ئەم دگەھىنە پنتەكى ھەستدار كو ئەوژى دەمى لايەنى سىيەم كو خوينەرە دەپتە دنافەرا پەيوەندىيا نقيسەر و نقيسىنىدا.

خوينەر و نەخواندن:

ھەگەر نقيسەر بەرژەوندىخوازەكا خودايىانە بيت و بخوازىت تېكىست تىنى بەرژەوندىيىت وى مسۇگەر بکەت و ماھىيەتا جەستەيەكى بىەخشىتە تېكىستى كە تىنى بەرژەوندىيىت وى تىر بکەت، دقېت رۇلى خوينەرى چ بيت دقې پەيوەندىيىدا؟ ئايا خوينەر چ بکەت دا بھايەكى بدەتە تېكىستى و دەسھەلاتا نقيسەرى و بەرژەوندىيىن وى كىم بکەت يان ژناف بىت؟

ئانەكو ھەگەر ئەم نقيسەرى وەك كائەك برسى بىنىن و بۇ تىر کرنا خوە تېكىستى قالا كەت ژ بەرژەوندىيان ئەم وەك خوينەر چ بکەين؟ و ئەم چەند دىشپىن دەستكارىيا وى پەيوەندىيى بکەين؟ ئايا پىويستە ئەم نەخوينىن؟ لى ئايا نەخواندن ب چ ئانكويەك!؟

نەخواندن د ئاستەك سادەدا، ب رەنگەك راستەوخۇ ئەوہ كو تو د گوتارەكىندا دوو سى رىزكان دخوينى و دەست ژ خواندىنى بەرددەى، يان رۇمانەكى چەند لاپەرەيى رادكەى و پشتى چەند بەرپەرەكىن كىم يان زىدە دگرى و جارەكا دى نازفريپە سەر و يان دزفريپە سەر و ديسان ھەر نەشىي تەواو بکەى. ھۇكارژى بۇ نەخواندىنى راستەوخۇ ئەوہ كو تو ھەست دکەى ئەؤ بابەتە تشتەكى راست يان ب بھيا يان باش يان ئەرىنى

بۇ تە تېدا نېنە، يان ب باهتەك خراپ يان تورەھات دزانی و نەشېی وەختی خوە پى بکوزى و تە دقیت تىشتە كى باشز بخوینی .

ئەفە شېو ەيە كى راستە و خوییا نە خواندنى ەيە .

نە خواندن لجم من خەرىكە دېتە تېگەھشتەك نوى بۇ خواندنى بخو، ئەوژى پرىكا بەردە و امكرنا خواندنا بەرھەمى ب چاوپۇشین كو بەرھەم باشە يان خراپ ، جوانە يان كرىت يان ھەر تېگەھەك دى بەرھەم بەدەتە تە . پىشتى خوینەر بەرھەمى دخوینیت و ھىدى ھىدى بەرژە و ەندىین نقىسەرى دېنیت، وىگافى دىشت ب رىيا ھەرفاندنا وان بەرژە و ەندىيان (بە چاوپۇشین كو بەرژە و ەندىین جوانن يان كرىت باشن يان خراپ) كرىارا نە خواندنى دەست پىكەت .

ھەرفاندنا بەرژە و ەندىین نقىسەرى و ھىر شكرنا سەر وان بەرژە و ەندىيان و نەھىلانا دەستەھلاتا نقىسەرى ل سەر تىكستى و ئازادكرنا تىكستى ژوان بەرژە و ەندىيان دېتە رىكەك بۇ نە خواندن و قەبولنە كرنا ئەو بەرژە و ەندىین نقىسەرى سەپاندىنە سەر تىكستى .

ئانە كو خوینەر بەرژە و ەندىین نقىسەرى بى گومان و بى رەخنە كرن نەوەرگرىت، بەلكى وان باوەر و تېگەھشتان تىزى كەت ژ تېگەھشتىن خوەيىن جىاواز و بەروفاژى و دژ ى . دقیرەدا ئەو تىشتى بەرژە و ەندىین نقىسەرى دەھىختە مەترسىیدا د تىكستیدا نەوەرگرتنا وان بەرژە و ەندىيانە ل گور سستەمى ھزرىيا نقىسەرى، بەلكى ململانە كرنە دگەل وان تېگەھشتان، ئانە كو ململانە كرن دگەل سستەمى ھزرىيا نقىسەرى بېتە پنتەك بۇ كرىارا خواندنى، خواندن ھەتا فى ساتى ژى د رەوشە نېرىيا كوردى دا، دەستخوشىيە بۇ بەرژە و ەندىین نقىسەرى و دەستخوشىيە ژى بۇ بى بەرژە و ەندىبوننا نقىسىنى ژى . لى نە خواندن دىشت ئەفى ھاو كېشەى بەرەواژى كەتەفە و بەرژە و ەندىین نقىسەرى ژناف بېتە و ھندەك بەرژە و ەندىيان بەدەتە نقىسىنى بىكو دەستى نقىسەرى تىدا ھەبیت .

لى دقیرەدا ئەو نە خواندنا — خواندن، چەند دىشت ئەو بخوەژى نەبېتە كارى نقىسەرەك دن و ئەو ژى بۇ جارا دووھەم تىكستى نەچەوسىنیت!؟

كەرەستە چنە بۇيكو ئەو نە خواندنا ئەز دكەم، تىزى نەبېت ژ بەرژە و ەندىین من؟

رەنگە ئەز نزام كو ئەزژى وەك نقىسەرى ەكەم، چەند تېگەھشتىن خوە بۇ چەمكىن ژيان و ھەبوونى پىشەر دكەم و تىكستى دكەمە گۆرەپانەك نوى بۇ خوە و د مانا و بەرژە و ەندىین خوەدا ختم دكەم، لى ئەو تىشتى ئەز دق كرىارىدا چىدكەم ئەو وەك خوینەرەك نەخویندەوار بۇ بەرژە و ەندىین نقىسەرى پىشەر دكەم، ئەز جىاوازیيە كى رادگەھىنم دنافەرا خوە و ئەو پەيوەندىيا دنافەرا نقىسەر و نقىسىندا چىبوویە . و نقىسەرەك دىژى دىشت بھیت و نقىسىنا من فالاكەت ژ بەرژە و ەندىین من و ھەرەوسا .

لى پنتى گرنگ ئەو ھەگەر ئەز نەشېم ب كرىارا نە خواندنى تىكستى ب ئىكجاریژى ژ بندەستى ئەوى نقىسەر و خوەيا نقىسەر دەرباز كەم ئەفە دىشېم جىاوازیيە كى رابگەھىنم و پىكۆلە كى پىشكەش كەم بۇيكو تىكست نەمىنتە گۆرەپانەك بۇ بەرژە و ەندىین نقىسەرى و بەھايەك نوى بەدەمە خواندنى بۇيكو تېگەھشتىن نقىسەرى بى رەخنە قەبول نەكەت و ل شوینا وىژى بەرژە و ەندىین دى بەدەتە نقىسىنى .

نقیسه‌ری یه کهم ده‌می ده‌ست بو نقیسه‌ری دبه‌ت به‌رژه‌وه‌ندیین خوه دزانیت و ب رییا نقیسه‌ری به‌رژه‌وه‌ندیین خوه دنقیسه‌ته‌فه. لی خوینه‌ر پشتی دیتنا وان به‌رژه‌وه‌ندیان ب رییا خواندن و پشتی کو بریار دده‌ت به‌رژه‌وه‌ندیین نقیسه‌ری روت که‌ته‌فه و نه‌خوینیت، کریارا نه‌خویندنا به‌رژه‌وه‌ندیان د پرۆسه‌یا نقیسه‌رییدا دبته خواندن و ره‌خنه. دقیره‌دا په‌یوه‌ندیان نقیسه‌ری یه کهم تژیکرنا تیکستی یه ب به‌رژه‌وه‌ندیین خوه، خواندن زی کو دبه‌رته‌دا نه‌خواندنا وان به‌رژه‌وه‌ندیان نه‌و زی دبته نقیسه‌نه‌ک دی و گورپان بو به‌رژه‌وه‌ندیین جیاواز دگهل به‌رژه‌وه‌ندیین یه کهم.

په‌یوه‌ندیان نقیسه‌ری و نقیسه‌ران زی هر دمینیت به‌رژه‌وه‌ندی نه‌تشته‌ک دن، مملانه و ره‌خنه و هزر و ماریفه و تیگه‌هشتن و پشبه‌ریکرتین جیاواز و جودا یان وه‌که‌ه‌ه و هه‌قدژ زی دماهییه‌تدا چه‌وساندنا نقیسه‌ری یه وه‌ک قه‌واره‌یه‌ک بی به‌رژه‌وه‌ندی.

که‌واته نقیسه‌ری په‌یوه‌ندیان خوه‌دا هه‌میشه دق ره‌ندیان نقیسه‌ری دچه‌وسینیت، و هه‌گه‌ر نقیسه‌ری زی بو مه‌یدانا به‌رژه‌وه‌ندیان نه‌فه نقیسه‌ری بخوه دبته چنه. نانه‌کو نه‌م نقیسه‌ریین بو‌یه دنقیسه‌ری.

دووهم : ره‌وش چ لیبیت؟

نهم بنقیسه‌ری دا ببینه نقیسه‌ری؟

نانه‌کو به‌رژه‌وه‌ندیین نقیسه‌ری به‌ری به‌رژه‌وه‌ندیین نقیسه‌ری بکه‌فیت، نقیسه‌ری بخوه ببته خوه‌دان به‌رژه‌وه‌ندیین تایه‌ت بخوه، نانه‌کو هر نقیسه‌نه‌ک چنه‌د مرجه‌کان بجه‌ه بینیت ل به‌رامبه‌ر کومه‌کا به‌ایین نه‌خلاق و هزری و فه‌لسه‌فی و ژیان و هه‌بوونا خوینه‌راندا خوه بسه‌لینیت، تیکست بتنی به‌رژه‌وه‌ندیین نقیسه‌ری نه‌بیت.

لی نه‌گه‌ر نه‌م نه‌بیژین و چه‌وان؟ و ل شیانین نقیسه‌ری نه‌گه‌ریین و دکویراتییا زمانیدا نه‌چینه خوار بو‌یکو بگه‌هینه هنده‌ک به‌ایان که هر نقیسه‌نه‌ک دشیت بجه‌ه بینیت نه‌فه په‌ره‌گرافا سه‌ری دبته ئینشایه‌ک باش و نه‌پژ. وه‌ک چه‌وان پرانیا نقیسه‌ریین کوردی ئینشانه و نه‌چدی.

نهم چ بکه‌ین دا نقیسه‌ریین ئینشا نقیسه‌ری نه‌بین و به‌ایه‌کی دوویر ژ به‌رژه‌وه‌ندیین خوه به‌خشینه نقیسه‌ری؟ یه‌که‌م: نه‌وی به‌ای دده‌ت و ناده‌ته نقیسه‌ری نقیسه‌ری بخوه‌یه. لی نقیسه‌ری پیوسته چ کائینه‌ک بیت دا بشیت به‌ایین نقیسه‌ری بده‌ته تیکستی؟ دقیت چ شیان و توانا هه‌بن بو‌یکو بشیت نقیسه‌ری بکه‌ته نقیسه‌ری نه مه‌یدانا به‌رژه‌وه‌ندیین خوه، ئایا دقیت دهربرینی ژ هه‌بوون و ژیان خوه بکه‌ت یان هزرین خوه؟ نانه‌کو به‌ره‌م قه‌ریژا ژیان وی بن یان هزر کرین وی بن؟

ده‌می گه‌له‌ک ره‌خنه‌گر دبیزن شوپنه‌اوه‌ری دهربرین ژ هه‌بوون و ژیان خوه نه‌دکر به‌لکی وی بتنی دهربرین ژ هنده‌ک هزران دکرن کو چ په‌یوه‌ندی ب ژیان وی نه‌بوون، ئایا دقیت نهم نقیسه‌ریین شوپنه‌اوه‌ری بی بها ببین؟ و ده‌می هنده‌ک ره‌خنه‌گر دسه‌لین نه‌خیر شوپنه‌اوه‌ری دهره‌مین خوه دهربرین ژ هه‌بوون و ژیان خوه دکر پیوسته نهم به‌ای بده‌ینی؟

دەھردوو باران دا شۆپنھاوهرى چ دەربېرىن ژ ھەبوون و ژيانا خوھ كړيبت يان ژ ھزرين خوھ، دەھردوو باراندا ئەفرۆ ئەم دېنين بەرھەمىن شۆپنھاوهرى دووېر ژ وى دشين بخوھ بېنە خودان بەرژوھونديين خوھ و مانايين تايبەت بخوھ بدەنە خوینەرى، بېكو ئەم ھزر دېرژوھونديين شۆپنھاوهرى دا بکھين. بەلكى ئەم سەودايي دگەل ھزر و بېرو باوهرين وى دکھين و ھەروەسا ئەم دشين سەودايي دگەل ژيان و ھەبوونا ويژى بکھين، و دەھردوو لايەناندا چ ھەبوون و چ ھزر ئەم وەك نقيسينەك بەري خوھ بدەيني نەوھك وەك نقيسەر.

دووم: پەيوەنديا نقيسەر و نقيسيني بي پەيوەندي نابيت، و پەيوەنديا وان ژى ناقەتييت، چ ل سەر ئاستەكي سادە وەك نافى نقيسەرى. يان دئاستەكي بالاتردا، تيكست وەك دەربېرەك ژ ژيان و ھەبوون و ھزرا تاكەكي د قزناغەكا ديار كړيدا. جوړەكي پەيوەنديان ھەر دمىنيت چ بەيز بيت وەك دەستيشانكرنا كاريگەريا ھەبوون و ھزرا وى نقيسەرى ل سەر كەسەكي يان ميللەتەكي يان ل سەر جيھاني. چ لاواز وەك خودان ھەر بەرھەمەك ھزرى و خودان پەرتووك و بابەت.

سپيەم: نقيسين چەند بېرو باوهرين راست و درەوينين نقيسەرى نيشان بدەت يان فەشپریت، ئى ئەو بخوھ وەك تيكستەك خودان قەبارە و رەنگ و پەيف و ستايل ھەبوونەك بەردەستە و دەربېرني ژ ھەبوونا خوھ دکەت و بخوھ ژى دبیتە بابەت، دووېر ژ بەرژوھونديين نقيسەرى برپيا خواندني کوما خوینەران ژى بەرژوھونديين خوھين جوراو جوړ پي جھە دەين چ ل سەر ئاستەكي سادە بيت يان ئاستەكي بلند. لگور ئاستي جياوازا خوینەران و ئاستي جياوازا خوینەرى و نقيسەرى.

چوارەم: پەيوەنديا نقيسين و ژيان و ھەبووني و و پەيوەنديا نقيسين و ھزران پەيوەنديەك ئالوزە ھەتا فيري من ب سادەبي پيشەبەر كړيە ئى دفيروەدا وەخت ھاتپە ئەم پيچەكي كووير بچين.

پەيوەنديا نقيسين و ژيان و ھەبوون و ھزران.

ژيان و بوون و ھزر چنە؟ دا ئەم ئەم پەيوەنديا نقيسەرى و بەرھەمى پي بخوين؟ دئاستەك سادەدا ژيان و ھەبوون روويدانين ژيانينە كو نقيسەر تيدا دبووريت. و ئەو روويدانين ئەزموون دکەت. ھزرى ئەو بېرو باوهرن كو نقيسەر ب رپيا ھەبوون و ژيانكرنا خوھ و كەناليين مەعريفى و سەفەر و گەريان و مال و قوتابخانە و جفاك و دەوروپەري خوھ وەردگريت و دکەتە باوهر و تيگەھشتن بو ژيانكرنا خوھ.

ئى ئايا مروفتي ھەبوون و ھزرە؟

چ ل پشت وان ھەبوون و ھزران ھەيە؟

دفيروەدا دزقپمە سەر چەمكا ئيرادەى ل جەم شپوینھاوهر و نيچەى، بتايبەتى ژى شپوینھاوهر كو جەم وى ئيرادە روفا مروفتي يە و ل پشت ئەقلى يە، ئانەكو ئەو ئەقلى پالددەت نەوھك ئەقل وى بکيشيت . جەم نيچەى رەنگە رووھنژ بيت و دبیتە جەستە، دبیتە جەز و ئارەزووين جەستەيى و روحيين مروفتي، كو مروفتي پالددەنە ژيانى و ھەبووني.

لجەم شۆپنھاوهرى ئىرادە ھەمىشە تېڭىدەرە و پىئويستە مرۇقۇ ۋەك ھىندىيىن كەقن كۆنئۆل بىكەت و بگەھتە پلەيا نىرقانانى. لجەم نىچەى بەرۇفاۋى پىئويستە ئىرادە بەرەلەبىت و ب ھىز خوە نىشان بدەت دىناف ئىش و ئازاراند باۋەشى بۇ دىنا و ھەبوونى قەكەت.

لى لجەم شۆپنھاوهرى پىئويستە مرۇقۇ ئىرادا خوە بەرزەفت كەت و دوغىھىيى ب ژيان و ھەبوونى بىنىت چدى زارۇكان ژى چىنەكەت دا ھەبوون تەواو بىت.

لى شۆپنھاوهر و نىچە ھەردوو رازىنە كو ئىرادە پالدىرە بۇ مرۇقى و لجەم شۆپنھاوهرى عەقل بتنى پالدىرەن ئىرادەى رىكدىخىت و تەبرىرا ئىندفاعاتىن ئىرادەى دكەت. لجەم نىچەى ژى فەلسەفە تەبرىرە بۇ مېژوويا مرۇقى و بزافىن وىن دىرۇكى.

ھەرچەوا بىت ۋەك ئەز تىدگەھم ل پىشت ژيان و ھەبوون و ھىزىن مە تىشتەك ب ھىزىتر و بالاتر ھەيە كو ئەو ژى ئىرادەيە، ئىرادەيەك كو ئەقلى پالددەت دا ئەم بژىن و ھەبوونا خوە بگەين. ئەو ئىرادا روخا مرۇقى يە ھەگەر لجەم شۆپنھاوهرى ئىرادە شەرانى بىت و شەھوانى بىت و پىئويستى كۆنئۆلكرنى ھەبىت و ۋى بخوۋى كۆنئۆل كرىت يان نەكرىت ئەقە چ ژ بابەتى مە ناگوھورپىت كو ئەم باسى ئىرادەى بگەين، چونكە مە مەرەم نىنە ۋەك شۆپنھاوهرى قىچەندى پىشەبەر بگەين كا ئىرادا خوە كۆنئۆل كەين و زاھىد بىن ۋەك سۇفىيىن ھىندىيىن كەقن يان ۋەك نىچەى بىن و ب ھىز بەرەلەبگەين، مەرەما مە ژ قى پىشەبەرىيا فەلسەفى دووېرە و مەبەستا مە ئەو پىتەك دى ژ پەيوەندىيا نقىسەر و نقىسىنى رووھن بگەين لىن سىبەرا ئىرادەى ب تىگەھشتنا شۆپنھاوهر و نىچەى.

ئىرادە ھەگەر روخا مرۇقى بىت و كانىكا ژيان و ھەبوون و ھىزىن و بىر كۆنئۆل پىئويستە مرۇقى بىت، ئانە كو ئەقلى ژى ۋەك بەشەك ژ لەشى مرۇقى و كو نەشىت بىتە بەشەك مەزىن ژ لەشى ھەمىيى و كارى ۋى تەبرىر كرن و رىكخىستنا چالاكى و پالدىن كۆرەيىن ئىرادەى بىت، ئايا نقىسىن دقى ھاو كىشەى دال كىقەيە؟

ئايا نقىسىن ژ ئىرادەى دەھىت يان ژ ئەقلى؟

ھەگەر عەبدولرەھمان بەدەوى ئەقە سەبارەت ب شۆپنھاوهرى كرىت بۇيكو بزائىت كا بەرەمىن ۋى زادەى ھەبوون و ژيانا وىنە يان ھىزىن ۋى. لى ئەز قى پىسارى ب گىشتى دەربارەى نقىسەرىن كورد دكەم كو ئايا بەرەمىن وان زادەى ئەقلى يە يان زادەى ئىرادەيە!؟

ئەقە پىسارىا بنەرەتتە قى باسىە و من دقىت ئەز و ھوین خوە لىكەينە خودان.

بەرى ئەم دەربارەى نقىسەران پىسارى بگەين پىئويستە ئەم پىسارىن كورد ۋەك ئىرادە ژيانى دكەن يان ۋەك ئەقلى!؟

دىتتەك سادە رەنگە بىزىتە مە كورد ب ئەقلى ژيانى ناكەت و دەھموو قۇناغىن دىرۇكىدا ديارە كورد و ئەقلى كو جا مەرەبە؟

لى باۋەرىيا من نەخىر كورد دەھموو قۇناغىن خوەدا ب ئەقلى ژيايە و ھەبوونا خوە كرىە. رەنگە دەندەك ساتىن دەستىشانكرىدا ۋاز ژ ئەقلى ھىنايىت و پەنا بىرىتە بەر ئىرادەيا خوە، ئەو ساتىن دەستىشانكرى ژى ئەز دووان بزافىن چەكدارى دا دىبىنمەقە كو سەرەراى پاشكەتتا كوردان ژ ھەموولايەن خەباتا لەشكەرى و

چەك و جەخانە و كەرەستەيىن بەرگريكرنى لى دوان ساتان دا كو ب ئرادا خەبات كرىە نە ب ئەقل شيابنە شەپرىن دژوار و قۇناغىن دژوار دەرباز بكنەن، رەنگە بۇ من ئەو ساتا مەلامستەفای بارزانی برپاردای شەپرى دگەل حكومتا عىراقى نەكەت و شۆپشى ھەرس پى بىنيت ساتەكى تىزى عەقل و عەقلانى بىت، ھەگەر نا ساتەك ئىرادەيىانە ببا ئەفە دكرە شەپرى مان و نەمانى، ھەروەك چەوان درويشما (كوردستان يان نەمان) قالايە ژ ھەر ئەقلانىيەتەكى و تى دەرپىنى ژ ئىرادەيەكى دكەت بۇ ژيانكرن و ھەبوونى.

ئەفە نمونەيىن دىرۆكى بۇ ھندىيە دا ئەم ب تىگەھشتىن سەرڧەيى بۇ ئەقلانىيەت و ھزر كرنا ئەقلانى خوە نەخاپىن و وھا تىنەگەين كو ئەقلانىيەت مە دكەتە نڧيسەر و نڧيسەرپىن مۆدەرن و پىشكەفتىخواز و پۆست مۆدىرن و ژوان زى ژىھەلتز بۆيكو ئەم خوە ب سارتەر و ماركس و ھىگل و شۆپنھاوەر و نيچەى نەدەين و ئەم باوەر بگەين كو ئەم نڧيسەرپىن و نڧيسەرپىن باش و تىكستىن مەژى ب سەرى خوە دىنە نڧيسىن و ژ بەرژەوھەندىيىن مە قالانە و دەرپىنى ژمە و مللەت و كەلتوور و خەون و كەرامەت و ئەخلاق و رەوشەنپىريا مەدكەن.

تىكستىن كوردى ئەز دشىم بىژم ھىش دەرپىنى ژ ئىرادەيا تاكى نڧيسەرى ناكەت، ھىش نەگەھشتىيە وى پىتى كو خوە ژ ئەقل و ھزرىنپىن خوە و ھەبوون و ژيانا خوە دەرباز بكەت.

(دڧىرەدا دڧىت بىژم ژى ئەقل نەب رەھايى، چونكە ئەقل ژى چەند جۆرەكن، ئەوئەقلى من مەرەم پى ئەقلەك پرسىياركەر و گومانكار و گەرۆك نىنە ل ھەقىقەتى، بەروفاژى ئەقلەك كو تى دشىت و پىزانىن و تىوور و مىتۆدان وەرگىت و ەك توتوتىيەكى بىژتەفە بىكو بشىت گوھورىنپىن پۆزەتىف د رەوشەنپىريا كوردىدا بكەت، ئەفە جۆرە ئەقلە زالە ب سەر تەفە كايەيىن رەوشەنپىريا كوردى و دىكستىن ئەدەبى ژىدا برەنگەك گەلەك رووھن و ئاشكەرا ديارە و ئەز دشىم بدەھان نمونە و ژىدەران دەست نىشان كەم و بەژمىرم. چونكە ئەو نڧيسىنپىن ئەم دكەين ديارە چ گوھورىن و پىشداچوون نە چىكرىنە، ھۆكارا يەكەم ژى ئەو ئەو نڧيسىن بچ نىنە، ئەقلانىيەتەك تىدا نىنە كو خوينەرى ھىيار كەت و بگوھورىت، بەلكى پتر و پتر دەستەمۆ دكەت. ديارە ھۆكارپىن دى ژى مشەنە بۆ ئەو پاشەگەردانىيە نڧيسىن ئەفۆ د رەوشەنپىريا كوردىدا چىدكەت و پەرە پىدەدەت، و كرىارا نڧيسىنپىن ژى دكەتە سەخافەت. لى ئەو ئەقلى يەقىنى و بى گومان و سەلەفى و خورافى و غەيبانى ھۆكارەك سەرەكىيە بۇ قىچەندى)

بۇ من نە ژيان و ھەبوونا مە ھەقىقىيە و نە ھزركرن و ئەقلانىيەتە مەژى ھەقىقىيە، لى تىكستىن مە بەرھەمى كىش لايەنى بن چ ھەبوون و ژيانا مە يان ھزرىنپىن مە، ھىش ژ ئىرادەيا مە و پالدەرپىن مەيىن كۆرە دوویرە.

بۆيە ئەم دەمى ەك تاك نەشىيىن ب ئىرادەيىن خوە بەرامبەر ھەبوون و ژيان و ئەقل و بىروباوەرەن براوہستىن و فەدەر ژ ھەر پىگىرىيەك ئەخلاقى و ئەدەبى و فەرھەنگى و ھەر بەرھەمەك ئەقلى و ھزرى و فەلسەفى و جفاكى و سىياسى و دەوروبەرەن خوە دەرباز بگەين و ھەگەر ئەم نەشىيىن خوە رويس و چىلاق دگەل ئىرادا

خوه روو بهروروی هه قددو و نه بینه نه قه چه وان ئه م پشتر است بین کو ئه م باسی ئیرادا خوه دکهین و باسی هه بوون و هزرینا خوه دکهین؟

بهلی رهنکه ئه م ب هوستایی و یان سعه تکاری و ئه ده بیانه و عاقلانه دهر برینی ژ خوه بکهین، لی (خوه) کی یه؟. خودی نقیسه رییه وهک ئیراده یان وهک هه بوون و هزر؟

ئهو خوده، خوده که هیش نه گه هشتیه ئیرادا خوه نه وهک هه ر دنقیسه نییدا بهلکی ب پله یهک د هه بوونا خوه دا، خودی کوردی خوده که، هیش نه گه هشتیه ئیرادا خوه، دا پشتر وهک نقیسه ر بشیت ئیراده بیانه تیگستان بهرهم بینیت.

پشتی کو زانستی دنیا و کهلتورا رۆژنایایی ختمکره ئه قلا نییه تی و خودی و دین و خورافات و دونیایا روحی هه رفاند و ئیلحاد و بی ئیمانییا دینی ئه وروپا گرت و باوه رپوو ئه قلا نییه ت بهر سفین هه بوون و ژيانا مرۆفی ددهت، ژنوی شوپنهاور پشتی چه ندین سالین ئه قلا نی و هیرشا زانست و بیباوه رپی زقپییه سه ر هندیین کهفن و لویری مه عریفا نیرفانای وهک دهرمانهک بو ئیراده یا خوه یا ویرانکار دیت.

لی کوردی خولیسهر کو هیش د قوناغا سفریدا و هیش ب عه قلهک و عه قلا نییه ته کا سه ره تایی و دنا ف دین و بهاییین تور هاتین جفا کهک بنده ستی ره وشت و تیتال و دکتاتور و ماموستاییین دلره ق و دایسایین بی ویزدان و کو کهس نینه وانیه کی ژ وانیه یین ئازادیی بده تی و لایه نهک نینه مه فیرکه ت ئازادانه خوه پهروه ده بکهین ب ئازادیی. سهیر نینه هه گه ر نقیسه ری کوردی وهک هه ر تاکهک دیبا بنده ست و نه ئازاد فیرژی نه بوویه کو ئازاد بیت و ته نانه ت هه تا بابین کو خوه دیسن ئازادان و زارۆکیین خوه ئازاد بکهن دیسان ئهو بخوه ژی بی ئاگه ه تیگسته کی بهرهم دهین کو هه موو ئازادییه کی ژ زارۆکیین خوه دستین و دیسان ب پهروه دهک تژی ده سه له لاتا پیاوینی و بابینی زارۆکیین خوه پهروه ده دکهن، و تیگسته کی ئه قلا نی دده نه مه کو چ په یوه ندی ب روحا مرۆفی و ئازادییا مرۆفی قه نینه.

بووی تا کورد وهک تاك ئازاد نه بیت و خوه هوینه که ته ئازادیی بویکو ژ روودا وین هه بوون و ئه قلا نییه تا خوه دهر باز نه بیت و نه گه هته روحا خوه نه شیت تیگسته کی بی بهر ژه وه ندی بنقیسه ییت، نه شیت په یوه ندییا خوه بگه هینته پلا په یوه ندییا شوپنهاور یان نیچه ی ب نقیسه نیی.

نقیسه ی ل جه م وان نقیسه ریین کو ژ ئیرادا خوه ل زمانه کی دگه ریین بی بنقیسن نه د ئه قلی خوه دا، ئهو نقیسه ریین د ئیرادا خوه دا ژ روودا و کاره ساتان دگه ریان بویکو بنقیسن نه وهک د هه بوون و ژيانا خوه دا، ئهو نقیسه ر د هه بوون و ژيان و هزرین خوه دا بوینه ئیراده و بو ویزی دشین ته عبیری ژبکه ن. دهر دوو باراندا چونکه هه م ژيان و هه م هه بوونا وان دهر برینی ژ ئیرادا وان دکر بو ویزی ژینده ری نقیسه یین وان چ هه بوون با چ هزر دشیا دهر برینی ژ ئیراده یا وان بکه ت، ئیراده یهک بیگه رد کو نقیسه نیی دکه ته نقیسه یین و نقیسه ری ژی دکه ته خزمه تکاری نقیسه نیی. بکورتی نقیسه یهک کو نقیسه ران چیدکه ت نه وهک بهر و قازی.